

Lieve gemeente,

Een tijdje geleden stond er in de zaterdagbijlage van de Volkskrant een groot artikel over de Wijzen uit het Oosten en dan met name over de ster die zij gezien hadden.

Het artikel was geschreven n.a.v. een congres in Groningen dat over die ster bij de geboorte van Jezus was gehouden.

Er hadden astronomen aan dit congres deelgenomen, gespecialiseerd in de sterrenhemel en godgeleerden, gespecialiseerd in Bijbelverhalen.

Het opvallende was dat de astronomen er vanuit gingen dat er werkelijk een ster was geweest en hun discussie ging nu over de vraag wat die ster was geweest.

Waren het drie planeten die op dat tijdstip dicht bij elkaar in de buurt hadden gestaan en daardoor 1 felle ster leken, of was het een meteorietenregen geweest of de komeet Halley misschien?

Op het fresco van de Italiaanse Renaissance-schilder Giotto over de aanbidding van de wijzen zien we dat hij deze komeet heeft afgebeeld als de ster die de wijzen de weg had gewezen.

Giotto was het dus met de astronomen eens geweest.

Maar de Bijbelgeleerden waren dat niet.

Zij waren van mening dat je de Bijbelverhalen niet zo als werkelijk gebeurd moet lezen, maar als verhalen met een boodschap, dus voor hen was de vraag wat die ster nu uiteindelijk geweest was, volstrekt niet interessant.

Voor hen ging het om de boodschap en die was dat er door de hemel bekend werd gemaakt dat er iets bijzonders was gebeurd.

Je zou ook kunnen zeggen dat Gods heerlijkheid zich onthult aan de hemel, in de luister van de sterren.

Je hoort Psalm 8 meeklinken: U die aan de hemel uw luister toont, de maan en de sterren door U daar bevestigd.

De hemel laat Gods grootheid zien.

En op aarde moet je die grootheid opsporen en vind je die uiteindelijk in een kind dat nog niet kan spreken.

Eigenlijk heeft Mattheus geen geboorteverhaal geschreven.

Hij heeft een afstammingslijst van Jezus, op zich ook heel interessant wanneer je die goed bestudeert, maar geen geboorteverhaal.

Daarvoor kan dan misschien het verhaal van de wijzen dienen.

In dit verhaal spelen drie koningen een belangrijke rol.

Nee, niet die drie koningen van 6 januari: dat waren ook geen koningen, maar magiërs, wijze mannen.

De drie koningen uit het verhaal zijn Jezus, de koning der Joden, Herodes, de koning van Judea en koning Salomo.

En waarom Salomo?

Omdat Jezus wordt aangeduid als de directe opvolger van deze 'zoon van David'.

Over hem staat er geschreven dat zijn wijsheid groter was dan van alle koningen op aarde en dat men van al die koningen op aarde kwam om de wijsheid van Salomo te horen.

Mattheus trekt de vergelijking door tussen deze beide zonen van David, Jezus en Salomo: de stoet die 900 jaar eerder op weg was naar Salomo, Davids eerste opvolger, komt nu aan bij de Messias, deze zoon van David.

En net als destijds de koningin van Sheba voor Salomo, nemen de wijzen goud en specerijen mee voor Jezus.

Je ziet dat Mattheus zo zijn evangelie schrijft met behulp van het oude verhaal van Israël.

Hij haalt de hele Tenach, het Oude Testament, de Joodse Bijbel, overhoop om Jezus in Bethlehem geboren te laten worden.

En hij heeft het gevonden bij de profeet Micha: 'Jij Bethlehem, uit jou zal komen een leidsman, een herder van Israël.'

Het is een heel ander verhaal dan het geboorteverhaal dat we kennen uit Lukas' evangelie.

Bij Mattheus geen details over gebrek aan plaats in de herberg, over een kind in een voederbak, herders en zingende engelen.

Bij hem ligt alle nadruk op de plaats van de geboorte, het nederige Bethlehem, de stad van David.

Ook is er sprake van een huis, in ieder geval niet van een paleis.

In het evangelie van Mattheus gaat het eveneens om de bevrijding en het eerherstel van alles wat in deze wereld niet meetelt, onmondig is, uitgesloten, kansloos achtergelaten in de goot van de geschiedenis.

En dan heb je daar die tweede koning: Herodes, koning bij de gratie van Rome, opgedrongen aan het Joodse volk dat een grondige hekel aan hem heeft.

Herodes de Grote wordt hij genoemd omdat hij zoveel burchten, paleizen, steden en triomfbogen heeft gebouwd.

En omdat hij zelfs groter wilde zijn dan Salomo, die de eerste tempel in Jeruzalem bouwde, heeft hij de tweede tempel uitgebreid tot een gigantisch complex, met als bekroning een paleis voor hemzelf.

En de tempel werd in plaats van een huis van gebed tot een soort winkelparadijs en in de galerijen woekerden de wisselaars van het geld dat ze van het volk hadden afgeperst.

Herodes was het tegenovergestelde van de wijze Salomo.

Hij werd gedreven door angst om alles te verliezen, vooral zijn macht.

Zulke machthebbers zijn tot op de dag van vandaag bereid om zelfs hun eigen vrouw en kinderen uit de weg te ruimen en vervolgens iedereen die ook maar enige bedreiging voor hun macht zou kunnen vormen. Wanneer Mattheus zijn evangelie schrijft dan weet hij intussen dat het soort koningschap dat met dit nieuwgeboren kind ter wereld is gekomen, in al zijn onmacht de grootste bedreiging zal gaan vormen voor de Romeinse wereldmacht, van Palestina tot in de catacomben van Rome. Vandaar die grote schrik bij Herodes als er opeens die vreemdelingen voor zijn deur staan die zeggen op zoek te zijn naar de nieuwgeboren koning der Joden.

We moeten nog even stilstaan bij die term “Koning der Joden”.

Daaraan alleen al herken je de niet-Joden, de heidenen, die dit zeggen.

Geen Jood haalt het in zijn hoofd om “koning der Joden” te zeggen.

Koning van Israël dat was de gangbare term in de Bijbel.

Over die koning die dan de ware koning zou zijn, wordt in het Oude Testament veelvuldig gesproken: in de Psalmen: Psalm 72: ‘Moge hij uw volk rechtvaardig besturen, uw arme volk naar recht en wet.’

En even later staat in deze Psalm: “laten alle koningen zich neerwerpen voor hem.”

Mattheus heeft het ook gelezen en laat het hier gebeuren.

Er is trouwens nog 1 plek in de Bijbel waar ook over de “Koning der Joden” wordt gesproken en ook dit keer door een heiden.

Dat is in Mattheus 27, in het lijdensverhaal als de Romeinse soldaten Jezus bespotten en wanneer er op bevel van Pilatus een bordje op Jezus’ kruis wordt gemaakt waarop staat: Dit is Jezus, de koning der Joden.

Opmerkelijk is dat de heidenen uit het Oosten, de plek waar de zon opkomt, deze koning kwamen aanbidden en de heidenen uit het Westen, de plek waar de zon ondergaat, hem kruisigden.

Wat doet intussen Herodes.

Hij benoemt een commissie om uit te zoeken hoe het zit.

En het gaat net zoals het tegenwoordig gaat wanneer er een commissie benoemd wordt: enerzijds wordt er niets mee gedaan en anderzijds wordt er wel iets mee gedaan.

Door de Schriftgeleerden wordt er niets met de uitkomsten van het onderzoek gedaan en door de wijzen wel.

Je kunt dus op twee manieren reageren op dit nieuws: je kunt blijven zitten en je kunt op weg gaan.

We hebben het gedicht gelezen van T.S. Elliot: de reis van de wijzen.

In dit gedicht gaat het vooral over die reis en niet over de aankomst.

Een reis die staat voor het leven van een mens met alle moeilijkheden, tegenslag en beproevingen die erbij horen.

Een reis die soms op waanzin lijkt.

Het verhaal van de wijzen uit het Oosten en ook al die vele schilderijen die erover gemaakt zijn, doen een oproep aan ons om met die wijzen op weg te gaan naar de nieuwgeboren koning en om deze koning te vereren.

Een koning met een koningschap dat niet van deze wereld is.

En een koning die sterft aan een kruis.

Deze koning zal geen huizen en paleizen bouwen, geen wijngaarden planten en geen zilver en goud verzamelen, zoals Salomo dat trouwens ooit wel deed.

Deze koning bouwt mensen op, plant vriendschap, verzamelt weinige broden en vissen om ze aan velen uit te delen, hij zoekt weer op wat verloren is en legt de kiem, het zaad van echte gemeenschap en solidariteit over alle grenzen heen.

Zijn koninkrijk kent geen grenzen en geen einde en het heeft geen forten nodig om mensen buiten te houden.

Het is dan ook niet vreemd dat een hele stoet van wijzen, koningen, priesters enz. al sinds koning Salomo naar zo iemand op zoek is.

Niet alleen toen, maar altijd en steeds opnieuw, zijn mensen op zoek naar de hoogste wijsheid, die bestand is tegen alle ijdelheden van de wereld.

We worden opgeroepen om met de wijzen op weg te gaan.

We moeten alleen niet de fout maken dat we ons al te gemakkelijk met hen identificeren.

Want het is te gemakkelijk gezegd: die koningen, die wijzen uit het Oosten, dat zijn wij.

Het is een te gemakkelijke identificatie van de heerschappij van onze wereld met die van Gods wereld.

Want de heerschappij van Gods wereld gaat juist in tegen die van onze wereld en staat daar haaks op.

Wij kunnen slechts op weg gaan om daarnaar te zoeken.

Tot slot, wat is nu de boodschap die Mattheus wil brengen met dit bijzondere verhaal?

Mattheus wil zijn lezers met dit verhaal en eigenlijk met zijn hele evangelie duidelijk maken dat het heil van Godswege bestemd is voor iedereen en voor alle volken.

Vandaar die aanwezigheid aan het begin en aan het einde van zijn evangelie van die heidenen, die niet-Joden.

Het heil breidt zich uit over de wereld.

De vraag is dan wat je doet.

Nagel je hem aan een kruis of ga je deze koning vereren met je geschenken.

Amen.